

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

7 De pactis, quae in mutuo intercedunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

Quarta obligatio ex eius etiam parte descendit, qui mutuum accepit: is enim debet mutuum restituere in omnem euentum, hoc est, etiam si fortuito perierit. *L. Incendium. C. Si cert. per. Et Instit. Quibus modis re contraha. obligatio. §. Item is, cui res.*

De pactis qua in mutuo intercedunt.

CAPVT VII.

IN Mutuo nequeunt apponi pacta lege, & iure aliquo naturali, diuino, vel canonico damnata, quia sunt ea, quae turpitudinem in se continent. *L. Pacta. C. De pactis Et L. Contra iuris ff. De pactis.* Nec pacta possunt addi, quae cum substantia mutui pugnant, quia eo ipso mutuum non erit. Nam rei substantia per pacta mutari non potest, *L. 2. ff. de usufructu. Et quemadmodum quis ritatur, Et Glossa in l. Pacta. conuenta ff. De contrahen. empt.*

Primo quaeritur, An possit Titius Medico mutuum pecuniam dare eo pacto, ut suos agros curat temporibus debitis, iusto pretio & mercede, tanta videlicet, quanta alii Medici agros curare consueverunt? An item possit rustico mutuos nummos dare ea conditione, ut eos soluat metendo suas segetes, aut vites putando, aut demique suos agros colendo iusta, & debita mercede.

Duae sunt opiniones, vna est afferentium tale pactum esse usurarium, quoniam Titius ex mutuo lucrum acquirit, cum obliget sibi Medicum ad suos agros curandos, vel rusticum ad suos agros colendos, & ea obligatio sit pecunia aestimabilis. Deinde, quia communis est omnium sententia pactum esse usurarium, quo quis mutuum dat alicui pecuniam ea conditione, suam ut officinam frequentet, & in ea emat merces iusto, & legitimo pretio. Ergo patri ratione usurarium est pactum, si mutuos des Medico nummos ea conditione, ut tibi eos ille restituat in curandis tuis agris iusta, & legitima mercede. Ita Sotus, *lib. 6. de iustitia, quest. 1. art. 2. vers. Sed per eum claris.* Conradus de Contractu *quest. 36. vers. Octimum exemplum Medina de rebus per usuram acquis. quest. 4. ad 1. Silu. Usura, quest. 8. Caiet. in Sum. verb. usura, cap. 2. Casu 7. Couarr. lib. 3. variat. resolutionum, cap. 2. num. 5. vers. Tertio tamen. Nauarr. in Manuali, cap. 17. num. 220.*

Alteri est opinio, aliorum qui dicunt tale quidem pactum esse contra substantiam mutui, sed usurarium non esse, & contractum licitum manere: quod in huiusmodi contractu (secundum istos) non sit mutuum, sed locatum, & conductum, & anticipatam quandam debitae mercedis solutionem. Titius enim conducit operam medici, vel rustici, & mercedis solutionem anticipat, cum pecuniam tradit, & ipse medicus, vel rusticus, locat operam suam iusta mercede. Ita Adrianus in 4. *De restitui, questione qua incipit, Sed dubium videtur, an promissa §. Sed haec opinio.* Angelus in *verbo usura 1. num. 5. Rosella eod. verbo usura 1. num. 10. S. Antoninus Par. 2. tit. 1. cap. 7. §. 10. Gabriel in 4. distin. 13. quest. 11. art. 3. dub. 1. M. ioseph lib. 5. distin. questio. 29. in solut. quinti argum. Olim Gregor. Arimin. testibus S. Anton. & Conrado, hanc sententiam tenuit, & docuit.*

Dicendum existimo in primis: Si reuera Titius mutuos dat nummos, & ratione mutui obligat sibi medicum, vel rusticum ad locandas operas suas, pactum est usurarium, & hoc vult prima sententia, & ratione manifesta probatur: quia ex mutuo acquirit sibi lucrum, vtilem nimirum obligationem, qua medicus, rusticusve obligatur ad locandam operam suam. Quod si Titius det pecuniam tamquam pretium, pro anticipato conducit operam medici, vel rustici, tunc mutuum non est, nec vllum usurae peccatum admittit, quia nimirum tunc Titius iusta mercede conducit operam medici, & huc spectauit secunda sententia.

In hoc conueniunt omnes, in casu, quem modo subiiciam, nullum esse peccatum. Titius conduxit rusticum iusto pretio statim tradito, & deinde rusticus operam suam locare recusat, & propterea Titius dat ei mutuum pecuniam, ut suam operam praestet in agris colendis, quoniam exigit tunc Titius a rustico operas non ut mutui, sed primi contractus debitas, & possum tibi nummos mutuos dare ea conditione, ut soluas mihi, quod alicui iustitiae lege debebas: tunc enim non lucrum accipio, sed exigo debita, ut deinde clarus apparebit.

Secundo quaeritur, An pactum sit licitum quo Titius mutuum dat pecuniam Caio, ut eam soluat tempore fructuum colligendorum in frumento, vino, & oleo, vel alio tetra fructu iusto pretio, quo tunc futuri fructus valebunt. Hoc accipit frequenter. Solent enim rustici pecuniam egeere ad suos fructus colligendos, & ideo ad diuibus mutuas pecunias accipiunt, & se illis obligantur ad eas soluendas in fructibus iusto pretio taxandis.

De hoc etiam sunt duae sententiae, vna est affirmantium, pactum esse usurarium, qui obligationem vitem Titius acquirit ex mutuo. Ita Sotus, Conradus, Siluester, & alii auctores, quos supra in prima opinione retuli.

Alteri est sententia eorum, qui affirmant licitum esse pactum: quia non est mutui contractus, sed emptionis, & venditionis. Ema enim Titius anticipata pretii iusti solutione fructuum, quos rusticus est collecturus. Ita sentit Adrianus, Angelus, & Rosella, & ceteri, de quibus in superiori questione.

Affirmandum igitur est, pactum hoc esse usurarium, si reuera Titius nummos dederit, & ex mutuo sibi obligauerit rusticum ad suos fructus vendendos, quia haec obligatio est vtilis, & pretio, aestimabilis, quare ex mutuo haberi non potest. Ex mutuo enim solum rusticus obligatur ad reddendum tantundem eiusdem generis, & qualitatis quantum accepit, & huc spectauit prima sententia. Si vero Titius det pecuniam Caio tanquam pretium, quo emit ab eo anticipata fructus, non est usurarium pactum, quia non est contractus mutui, sed emptionis, & venditionis, & hoc vult secunda sententia: possunt enim futuri fructus emi anticipata pretii solutione. Et quemadmodum rusticus se obligat ad vendendos Titio fructus, sic Titius se obligat rustico ad emendos ab eo fructus.

Tertio quaeritur, An liceat Titio mutuas dare pecunias Caio, ut ipse Caio frequenter officinam, vel molendinum suum, & emat in eo iusto pretio merces, quas erat sibi empturus, vel triticum molendum in suo molendino curat? De hac questione Ioannes Andreas, Ioannes Lignanus, Panormitanus, Caldeinus, & alii in cap. *Ultim. De usuria. S. Antoninus, par. 2. tit. 1. cap. 7. §. 8. Conradus de contractibus, questio. 37. Couarruias lib. 3. variarum resolutionum, cap. 2. num. 5. Angelus usura 1. num. 5. Rosella usura 1. num. 10. Siluester eodem verbo, num. 1. questio 7. Gabriel, Adrianus, & Maior, & Nauarrus locis supra in 1. questione citatis, Caiet. in Sum. verb. usura in 7. casu. Tabien. usura 1. num. 2. Attili, eodem verbo, num. 4. & Sotus lib. 6. quest. 1. art. 2. vers. Sed per eum claris.*

Duae sunt sententiae, quarum vna negat pactum esse usurarium, quia nihil licet Titius sibi acquirit ex ea obligatione. Deinde si usurarium esset pactum, Titius aliquid restituere deberet: ac nihil debet: quia nec ipsi Caio, cum ab eo nihil accepit, nec pauperibus, cum nihil apud se teneat. Sic Adrianus contra Ioannem Andream, Panorm. & alios.

Alter sententia affirmat, usurarium esse pactum, et huc Ioan. Andream, Caldeini, Panorm. Angeli, Rosella, S. Antonini, Siluestri, & aliorum omnium, quos supra commemorauimus.

In hac controuersia dubitandum non est, quin sit usurarium pactum, quia Titius ex mutuo obligat sibi Caio ad vendendum in suam officinam, & emendum in ea

vel ad molendum triticum in suo molendino: atque hæc obligatio est utilis, & pecunia æstimabilis. Non obstat, si dicas iusto pretio empturum esse Caium merces in officina Titii: Quia tamen si Caius minime obligetur ad emendum pluris merces, obligatur tamen ad ventitandum, & emendum in officina Titii.

Reuera sententiæ Adriani negantis tale pactum esse usurarium, pugnat cum communi omnium scriptorum opinione, & cum ipsa ratione naturali.

Verum dubia quæstio est, An Titius secundum conscientiam restituere aliquid debeat. Ratio dubitandi est, quia quicquid per usuram acquiritur, debet restitui. At ex altera parte nihil videtur esse restituendum, quia non Caio à quo nihil Titius accepit: non pauperibus, quia nihil alienum penes se Titius habet.

Dicendum videtur in primis, cum communi sententiæ, quicquid damni ex tali obligatione passus est Caius, restituere Titium debere, quia pacto usurario sibi Caium obtinuit: ergo si ex ea obligatione laesus est Caio, secundum conscientiam. Titius cogitur Caium indemnem servare. Vt si Caius, qui illum sibi obligavit Titius ad ventitandum in sua officinam, vel molendinum, fecerit impensas, quas non erat aliqui facturus. Ex quo fit, ut si Caius in officina Titii emat maiori pretio, quam æquum sit, vel iusto quidem pretio, sed maiori quam alibereffet empturus, Titius debeat totum illud incrementum pretii Caio reddere. Exemplum sit, si Caius emeret ab aliquo decem vinas panni, emeret decem aureis singulas vinas vno aureo, hoc est, decem, vel vndeceim nummis argenteis pretio iusto, sed infimo: Titius vero vendit Caio vinam panni tredecim, vel duodecim nummis argenteis, pretio quidem iusto, sed humio: debet restituere Caio vnum, vel duos nummos argenteos, quia aliqui Caius erat empturus vinam panni decem, vel vndeceim nummis argenteis. Sed quid si tantidem emat Caius à Titio, quanti ab alio emeret? Quidam respondent, Auctores in hoc diversa docuisse, videlicet Ioannem Andream, Caietanum, & Panormitanum, & alios Canonici iuris interpretes sensisse. Titium in hoc casu restituere pauperibus debere: Theologos vero Conradum, Sorum, Caietanum, & ceteros omnes supra citatos tradidisse, Titium debere Caio restituere tantumdem, quantum arbitrio boni, & prudentis vii æstimatur illa obligatio, qua sibi Caium obtinuit, ut in eius officinam, vel molendinum ventitaret ad emendum, vel molendum.

Sed reuera hæc in parte Auctores nequaquam sunt sibi contenti. Quoniam Ioannes Andreas, & alii eius sententiam secuti, solum docuere id lucrari, quod Titius acquisit ex frequentu Caii adventu in officinam, vel molendinum Titii, pauperibus, non ipsi Caio debere: nam crederet, & frequens Caii adventus peperit bonam Titio opinionem, & estimationem, vnde plures alii in officinam, vel molendinum ventitarent, quo factum est, ut Titius lucraretur. Quare tantundem, quantum æstimatur iudicio boni vii, huiusmodi lucrum debet pauperibus reddi: quia certum, & notum domini cum partem, & acquisitum sit ex plurium emptorum in Titii officinam, vel molendinum aduentu: ergo pauperibus id lucrari debetur. At verò Theologi supra nominati senserunt, Titium debere Caio restituere tantundem, quantum boni vii arbitrari æstimatur illa obligatio, qua sibi Caium obtinuit, ut eius officinam, vel molendinum frequentaret, & hoc etiam verissimum est, nec est ratio cum pauperibus illa dentur.

Quod si quæras, qua ratione Titius id lucrari Caio restituat? Respondeo cum Caietano, Soto, Molina, & Covarruvia. Primum, Titium eiusmodi obligationem debere Caio remittere. Secundò, debere minoris vendere suas merces Caio, aut minor mercede nitrum Caii molere, quam alibi Caius emeret, aut moleret, ut illum obligat omnem, qua sibi Caium devinxit, qua potest ratione compenset. Ex quo fit, ut si Titius Caio semper vendiderit

merces suas minoris, quam erat alibi Caius empturus, nihil debeat Caio, quia illam obligationem eo minori pretio compensavit. Sic Sorus.

Quartò quæritur, Quid dicendum sit de eo pacto, quod ludi magister mutuum pecuniam dat Caio, suam ut scholam frequentet, & in ea, iusta quam meretur mercede, doceatur. Respondeo cum communi Doctorum sententiæ, tale pactum esse usurarium, & triplex inde lucrum sibi Ludimagistro acquirete. Primum lucrum, est obligatio utilis, qua sibi Caium obtinuit: alterum, est boni nominis opinio, & æstimatio, quam ei parit frequens, & assiduus in scholam Caii adventus: tertium, maior merces, iusta licet, quam soluit Caius, minoris alioqui soluturas alteri ludimagistro. Hoc autem lucrum debet Titius Caio restituere, & tantum quantum æstimatur illa obligatio, qua sibi illum devinctum tenuit: ut ostensum fuit in superiori quæstione.

Quintò quæritur, An fas Titio sit dare mutuum pecuniam suam Caio, ea conditione, ut ipse Caius vicissim in posterum det mutuum Titio indigentem pecuniam, ita ut Caius ipse maneat obligatus Titio ad dandum mutuum? Angelus *usura. num. 4.* Videtur cum Holthentii, Panormitano, & aliis docere, id fas esse Titio. At enim Angelus dicere solum voluit, id posse Titium facere, modo re-inquat Caium sibi obtinuit obligationem tantum naturalem, non civilem, & humanam. Respondet igitur S. Thomas *in secundâ quæstione. 78. art. 2. ad quartum.* Pactum esse usurarium, quia vi mutui Titius obligat sibi Caium ad mutuum dandum sibi vicissim in posterum: que obligatio est utilis, pecuniaque æstimabilis.

Quid si Titius, & Caius ita pactum inter se iniecit: Quoties ego indigero, tu mihi mutuum pecuniam dabis, & ego tibi vicissim? Respondeo, licitum esse pactum, quia uterque alteri se ipsum obligat, & in obligatione sunt pares, ac proinde obligatio vicissim, alterius obligationem compensat, & cum ea commutatur: & ideo neuter ex mutuo lucrum acquirit. Sorus *lib. 6. de iust. quæst. art. 2.* Nec licet inde in mutuum alteri vnum dare, ut tibi tibi oleum mutuum det. Idem Sorus *ibidem.*

Verum quærat aliquis, quid sit quod S. Thom. 2. 2. qu. 78. art. 2. ad 4. ait: Licet simul mutuanti vnum aliquid mutuum, aliud recipere, non autem licet eum obligare ad mutuum in posterum faciendum? Respondeo cum Soro, non esse licitum, mutuum aliquid alteri dare, obligando illum, ut tibi tibi vicissim aliquid aliud mutuum det: at fas est ab eo mutuum accipere, si gratis ille mutuum dederit.

Ex his intelligitur, ea pacta esse usuraria, ex quibus lucrari aliquid provenit ei, qui mutuum det ea conditione, ut liber sit à tribus solvendis, vel aliis oneribus subeundis, & sustinendis, vel ut aliquo munere, & officio fungatur, vel ut honore afficiatur. Angelus *usura. num. 7. c. 8.* Caietanus, Sorus, & ceteri. Usuraria tamen non sunt pacta, quando quis mutuum dat ea conditione, ut habeat id, quod sibi alioqui lege iustitæ debetur. Veluti, cum tibi mutuum do, ut desistas ab iniqua vexatione, quam à te perferre compellor. S. Antoninus *part. 2. tit. 2. cap. 7. §. 10.* Medina *quæstione. de rebus, per usuram acquis.* Angelus *usura. num. 5.* Caietanus, & Sorus *loci supra citati.* Conradus *de contrahib. quæst. 37.*

Quærit, An possit in pactum deduci id, quod est debitum lege, & iure benevolentie, & caritatis? Respondeo cum communi sententiæ, minime, quia alia est obligatio civilis, alia naturalis. Obligatio verò benevolentie est naturalis, & in civilem transire non potest: quare usurarium lucrum est, si naturali obligationi civilem addideris, quia tunc obligatione pecuniis æstimabili alterum tibi obstringis. Erii Giolla *in cap. Si saneraveris. 14. quæstione tertia in verb. Plusquam,* oppositum ducere videatur, de quo statim dicam.

Quærit, An liceat tibi, mutuum Caio dare, ut concilies tibi amicitiam eius, & ex amicitia compares lucrum.

Dux sunt opiniones; prima id affirmat esse licitum, quia qui sic mutuum dat, non sperat lucrum ex mutuo, sed ex amicitia. Ita Caietanus 2. 2. *question. 78. art. 2.* Sotus libro 6. de *Iustitia, question. 1. art. 2.* Angelus *Vsur. 1. num. 2.* Laurentius Rodolphus, De *Vsuris, question. 36.* Ioan. Anania cap. *ultim. de Vsur.* Probat ex S. Thoma 2. 2. *question. 78. art. 2. ad 3.*

Secunda opinio negat id esse licitum, ea est Calderini, cap. *ult. de Vsur.* Contadus de *contract. question. 29. conclus. 2.* Medina de *rebus per Vsur. acquis. question. 1.* Hac nimirum ratione, quod is qui sic mutuum dat, sperat amicitiam Cui primario, & proximè, secundario autem & remotè sperat lucrum, quia qui expectat primum, id quoque, quod accedit ad primum expectare videtur, atque hæc posterior sententia est probabilior, saltem tutior.

Deinde non licet ex mutuo exigere munus, quod vocant à manu, & lingua, vel ab obsequio: vt docet S. Thomas 2. 2. *question. 78. art. 2.* Nec licet idem alicui mutuo decem dare ea conditione, vt ille sua opera, labore, & impensis illa extorqueat à tuo debitore, à quo tu difficile fueras reperiturus, & recuperaturus. Sotus libro *sexto de Iustitia, question. 1. art. 2.* Præterea, vsurarium est pactum, si mutua des centum Caio, ea lege, vt partem accipiat in mercibus, quas tu, sine dubio ægrius, ac difficilius venditurus eras. Angelus *Vsur. 1. num. 6.* Ac fas cuique est mutuum alteri dare ad captandam eius beneuolentiam, & caritatem, quia hæc nimirum non est res pecunia æstimabilis S. Doctor 2. 2. *question. 78. art. 2.* At non licet beneuolentiam, & caritatem in pactum civile deducere, quia obligatio civilis pecunia æstimatur. Glossa in cap. *Si fuerit aurius, 14. question. 3. in verb. Plusquam.* oppositum docere videtur. Sed contra Glossam est eorum opinio, vt testantur Sotus libro *sexto de Iustitia question. 1. art. 2.* Angelus *eodem verb. num. 1.* & 4. Item, vsurarius, & simoniae se commaculat, qui mutuum dat pecunias, vt sibi beneficium Ecclesiasticum, vel aliud spirituale ius ei conferatur. Sotus *pro etate.*

Sextò quaeritur, An possit quis mutuum dare, & aliquid præterea exigere ratione, quod sua interest, hoc est, ne damni aliquid patiatur, vel ne, quod erat lucraturus, amittat? Hoc est id, quod communiter quaeri solet, An liceat nobis ex mutuo lucrum accipere ratione damni emergentis, vel lucri cessantis? Inter omnes conuenit, tum damnum emergens, tum lucrum cessans posse in pactum deduci, si debitor sit in mora soluendi.

Quod ergo quaeritur, solum est, An ab initio, cum aliquid mutuum damus, & nulla intercedit mora debitoris, possimus in pacto ponere, vt aliquid nobis soluatur ratione damni, quod patimur, vel, quod amittimus lucri?

De damno quidem, præter paucos aliquos, qui dixerunt ratione damni nihil accipi posse, nisi post moram debitoris, omnes tum Iuriconsulti, tum Summistæ, & Theologi communi consensu tradiderunt, posse aliqui exigi, etiam absque mora debitoris. Ita expressè S. Thomas 2. 2. *question. 78. art. 2. ad 1.* & Glossa in cap. *Conquestus, de Vsur.* Sotus in 4. *distin. 15. question. 2. art. 2.* Duran. in 3. *dist. 37. question. 2. ad 1.* Sotus lib. 6. de *Iustitia, question. 1. art. 3.* & Caietanus 2. 2. *question. 78. art. 2.* Et ratione manifesta id concluditur, quia nullo iure cogimur alteri succedere cum incommodo nostro.

Verùm dubia questionis est, An etiam liceat aliquid exigere ratione lucri cessantis.

Dux sunt opiniones; vna est negantium, id etiam licitum esse, nisi post moram debitoris. Ita Innocentius, Ioan. Andreas, & Ioan. Calderinus in cap. *ult. de Vsur.* Sotus libro 6. de *Iustitia question. 1. art. 3.* quos secutus est Ioan. Bapt. Lupus tract. de *Vsur. comment. 1. num. 113.* & sequi. Id probant auctoritate S. Thom. 2. 2. *quæst. 78. art. 2. ad 1.* vbi sic ait: Mutuus, recompenationem damni, quod confidetur in hoc, quod de pecunia non lucratur, non potest in

pactum deducere, quia non debet vendere id, quod nondum habet, & potest impediri multipliciter in habendo. Ita ille: idemque ipsum iisdem plane verbis Duran. in 3. *dist. 37. quæst. 1. art. 2.*

Secunda est sententia affirmantium, id esse licitum. Hanc teneant Canonici iuris interpretes Antonius in c. *Salubriter de Vsur.* Ancharanus in *Clemen. Ex gratia, De Vsur.* Hostien & Ioan. Lignano in cap. *Nauiganti, de Vsur.* Abbas in cap. *Conquestus, de Vsur.* & cap. *Nauiganti, eodem tit.* Couarruias lib. 3. *varia resolut. cap. 4. num. 1.* vbi tradit, communi esse sententiam, & præter eos, quos modo nominauimus Auctores, citat Archidiaconum, Romanum, Ananiam, Alexandrum, Decium. Idem inter Theologos senserunt Contadus de *contract. quæst. 30. conclus. 4.* & 5. Gabriel in 4. *dist. 15. question. 11. art. 1. in Notab. 2.* Maior eodem libro, & *dist. question. 30.* & Medina de *rebus per Vsur. acquis. question. 4. vers. Manus dubium.* Adrianus in 4. *De rebus in questione qua incipit: Quia tacitum est de interest.* Caietanus 2. 2. *question. 78. art. 2. ad primum.* & in *Summa verb. Vsur. in 5. casu.* Angelus in *verb. Vsur. 1. num. 16.* Rosel. *eodem verb. num. 12.* Tabien. *eodem verb. Vsur. 2. num. 1.* Siluester *eod. verb. Vsur. 1. question. 19.* vbi etiam affirmat hanc esse communem opinionem, Arilla item, *Vsur. num. 29.* & ante hos omnes S. Bernardinus par. 2. *serm. 42. art. 2. cap. 2.* & post eum S. Antoninus par. 2. *tit. 1. cap. 7. §. 18.* Et inter recentiores Theologos, Bannes 2. 2. *question. 78. art. 2.* Philiaachus de officio Sacerdotis lib. 3. cap. 7. *conclus. 4.* & ante hos Almainus in 4. *distin. 15. question. 2. art. 2. de Vsur. vers. Ex dictis patet.* Hæc sententia est probabilior, & vetior. Quia si fas est aliquid exigere, vt damnum vitemus, etiam licet aliquid accipere, ne quod fueramus lucraturi, amittamus, nam sicut nostra interest damnum cauere, ita quoque curare, ne perdamus, quod erat aliqui nobis prouenturum, quia etiam quodammodo damnum meum est, lucrum amittere, quod eam percepturus.

Ad id verò, quod ex S. Thoma superius obiecerat, Respondeo, cum Siluestro in loco citato eum loqui de lucro incerto, & quod tantum poterat obuenire, & accidere, non autem de lucro certo, siue probabili, quod fuerat quis habiturus: idque patet ex ratione ipsa, quam S. Thomas reddidit. Nemo, inquit, debet vendere id, quod nondum habet, & potest impediri multipliciter. Certe dubitandum non est, quin S. Doctor loquatur non de re futura, sed tantum de ea, quæ fieri, vel esse potest: nec eorum negauit S. Thomas id, quod leges, & iura tanquam certum constituerunt, posse vendi, & emi futuros fructus arboris, vel patris ancillæ. l. *Si tacitum retis, ff. de act. empti & venditi, l. Nec emptio ff. de contrahen. emptione.*

Quætes, quando lucrum esset ratione mutui, quod alteri damus. Respondeo ex communi sententia, quando damus pecuniam vel rogati, vel indigentis necessitate petenti, vel alterius auctoritate, & iussu coacti, & eam pecuniam in negotiatione positam habeamus, ex qua certo, vel probabiliter lucrum erat nobis venturum. Quare secus est si sponte nostra mutuum alteri demus, & à lucrando vitro desistamus: vel si ea pecunia nulli erat exposita negotiationi, quia supererat, cum altera ad negotiationem sufficeret, vel lucrum futurum non erat, sed tantum contingere poterat. Item necesse est, vt pericula, labores, & impensæ omnino deducantur, quia lucrum non intelligitur, nisi deductis impensis, laboribus, & periculis. l. *Fructus ff. Solutio matrimonio, & l. De fructibus, & litium impensæ.* In foro iudiciali lucrum cessans nemo soluere cogitur, nisi actor probet certum illud lucrum se amisisse, quia probat se lucraturum fuisse, si pecuniam mutuum non dedisset, iuxta id, quod docet Paulus l. 3. §. *ult. ff. de eo, quod certo loco.* Puteus *decis. 139.* & Castaneus *decis. 79.*

Septimò quaeritur, An liceat mutuos dare centum annos ea conditione, vt si intra decem annos Titius mutuator de-

or deccat, Caius sibi lucretur, & habeat eos 100. aureos, quod si vixerit Titius, Caius ad finem decem annorum reddat centum aureos, & præterea decem, vel duodecim, qui singulis illis annis respondeant, hoc est, reddat Titio alios centum.

De hac questione Angelus *Vsura. l. nu. 42. Et 43. Rol. eod. verbo. l. nu. 40. Siluestr. Vsura. l. quæst. 36. Et 37. Tabiena Vsura. l. quæst. 10. At mil. Vsura. nu. 36. Et 37. qui Auctores ex sententia Alexandri Lombardi, Theologi, & S. Bernardini, videntur docere, tale pactum esse usurarium; quia ex mutuo Titius lucrum exigit. Sed reuera pactum videtur esse licitum; quia Titius lucrum non percipit ratione mutui, sed ratione periculi, cui suam pecuniam exponit, & subicit; quem contractum ab omni vitia liberum esse insinuat Ricard. in 4. dist. 15. art. 3. q. 3. versic. Quarto accipiens aliquid. Sotus lib. 6. de iustit. quæst. 6. art. 2. ad finem. sequitur Virgin. in tract. de Societat. lib. officio, num. 169. vbi citat Bald. conf. 210. lib. 3. Oldra. conf. 207. Item Nauarrus in consil. De vsur. n. 2. Et 3. & ipse etiam Tabien. loco citato: quamvis primò docere videatur Angel. & Rosellam, sequitur, in tali contractu usuram contineri. postea tamen dicit, ratione periculi contractum ab usura immunem, & vacuum esse.*

Arbitror, eiusmodi contractum, omni usura carere; quia non est mutui contractus: nam mutuum in omnem euentum restitui debet, etiam si fortuito perierit. *l. incensum. C. si certum pet. A* est Titius obicit, centum aureos sibi datos lucretur: ergo non in omnem euentum eos restituere cogitur. Adde, quod hic contractus est innominatus, videlicet, Do, vt des. Dat Titius Caio 100. aureos, ea conditione, vt si intra decem annos moriatur, eos sibi lucretur, & retineat Caio; si minus, reddat cum aliis 100. & in hac conditione Titius, & Caius sunt partes potest enim vterque lucrum centum, & inde perire potest. Videtur item esse ludi quidam contractus, in quo Caio centum aureos ponit, vt si intra decem annos vixerit, totidem lucretur; si decesserit, eos amittat. Præterea Auctores in d. cap. nauiganti, communiter approbant contractum, quo quis dat duo milia aureorum Monasterio, vel Collegio clericorum, ea lege, vt dum vixerit, accipiat quotannis tot aureos, vel certum fundum, vel agrum, ex quibus possit commodè sustentari; quod si moriatur, sibi retineat Monasterium, vel Collegium illa duo milia aureorum.

Hic contractus est licitus propter incertum, & dubium euentum, & est innominatus, Do, vt des. Insuper *cap. in ciuitate, de vsur.* statutum est merces posse vendi, cum credita pecunia venduntur maior pretio, quam soleant ad præsens; si eas venditor erari iuraturus sitque ad futurum tempus, in quo probabiliter creditur eas plus minusve valituras, & hoc propter dubium euentum maioris minorisve pretij. Vnde Nauarrus *consil. 25. De vsur. nu. 3.* testatur, in Gallia Belgica mos esse, vt quis det alicui 100. aureos ea conditione, vt si intra biennium Romam venerit, & in patriam redierit, reddat sibi 200. sin minus, sibi lucretur, & habeat alios 100. & in Gallia, inquit, mos est, vt quis det alicui 100. eo pacto, vt si intra certum tempus uxorem duxerit, vel factos Ordines susceperit, sibi restituat 200. aliter vero, retineat 100. *Quæ, inquit, Nauarrus, sine peccato nunc, propter dubium, & incertum euentum. Et in Anglia hic mos esse perhibetur: vt quia filius primogenitus totum fere patrimonium datur, patres, si quos alios filios genuerint, dum infantes sunt, soleant Republicæ dare centum aureos, ea lege, vt si filius decimum quintum annum atigerit, reddat Republicæ 400. aut 200. si verò intra illud tempus decesserit, sibi centum acquirat Republica.*

Præterea alicubi statutum esse fertur, vt pater, cui nata est filia, centum aureos det Republicæ; ea conditione, vt si peruenierit ad quindecim annos, Republica det 500. aureos, ac ita filia dotem habeat, qua pan vitò nubere possit, quod si intra id tempus obierit, sibi Republica lucretur, & habeat centum. *Quæ quidem omnia licite fieri*

dicuntur propter incertum, & dubium euentum, & quia impuberum vita multis, & magnis periculis est obiecta.

Octauo quaeritur, An mutuum, quod Nauticum, vel Traiectitium vocatur, possit eâ conditione dari, vt tantumdem cum aliquo lucro restituatur? In iure Ciuili leges continentur permittentes, vt is, qui mutuos dat mille aureos vitia mare cum suo periculo deportandos; vel per loca periculosa ad nundinas vehendos, aliquid præter fortem accipiat ratione periculi, & oneris, quod suscipit: dat enim eo pacto, vt sint suo periculo, dum per mare periculose loca transferuntur. *l. 1. Et l. frequenter. l. Labeo. Et l. Nihil interest. l. Periculi. ff. De nautico fœnore. Et l. 1. Et 2. C. Eodem titu. l. Qui Roma. §. 1. ff. De verborum obligat. l. Traiectitia. ff. De actionibus, Et obligat. At verò in cap. Nauiganti, de Vsura, viurarius esse dicitur, qui hac conditione mutuum dedit: illic enim sic est: Nauiganti, vel eunti ad nundinas certam mutui pecuniæ quantitatem pro eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid vitia fortem; viurarius est censendus. Hæc ibi.*

De hac questione Iuris Canonici interpretes in eo capite, & Conradus de contractibus quæst. 39. conclus. 1. Et 2. Gabriel in 4. dist. 35. quæst. 11. art. 1. vers. Ad idem etiam reducitur. S. Anton. par. 2. titu. 1. cap. 7. §. 21. Pisana in verb. Vsura, num. 62. Angel. eodem verbo. l. num. 37. Et 38. Siluestr. Vsura. l. quæst. 35. Rol. eod. verbo. l. num. 10. Caietan. in Summa eod. verbo. versic. Duodecimus casus. Tabiena eod. verbo. Vsura. l. 2. nu. 1. Et 2. Armilla eod. verbo. num. 8. Adrianus in 4. De restitut. in questione qua incipit: Occurrunt circa prius dicta. Medina de rebus restituend. quæst. 38. Maior in 4. dist. 15. quæst. 31. versic. Quartus decimus casus. Nauarr. in d. m. cap. 17. nu. 221. versic. Nonagesimo secundo. Covar. lib. 3. variat. resol. c. 2. nu. 5. & Ioan. Baptista Lupus de Vsura. commen. 3.

Quidam existimant, leges civiles fœnus nauticum, & traiectionem impunè permisisse ratione periculi, nec eas esse Canonico iure sublatas. Baldus, Paul. & Couarr. & Ioan. Bapt. Lupus locis modo citatis. Alij verò opinantur eas leges civiles contra ius naturale, & Canonicum vitas conceisse, & ideo eas iure Canonico esse correctas, in cap. Nauiganti, de vsur.

Verùm de sensu eorum verborum, quæ sunt in cap. Nauiganti, diuersa quoque Auctores tradidit. Sunt qui sentiant, eum, qui mutuum dedit, condemnari, vt viurarium, non solum, quia lucrum ex mutuo percipit, sed etiam, quia pretium periculi, & oneris suscepti percipit. Ita Glos. eo in loco. & Auctor supplementi ad Summam Pisaniam, verb. Vsura. l. §. 24. in Adit. 1. At alij in dicto cap. Nauiganti, dicunt eum, qui mutuos dat cum suo periculo pecunias nauigaturo, vel ituro ad nundinas, eo pacto, vt præter fortem aliquid recipiat, tamquam viurarium condemnari: non quod sit ille reuera viurarius; quia non ratione mutui, sed periculi, & oneris suscepti lucrum exigit; sed quia pactum fecit usurae speciem habens; quoniam eiusmodi contractus quem iniit, videtur esse viurarius. Sic Adrianus loco citato.

Verùm aliter ego quidem dicendum existimo, In primis leges civiles, siue condemnent, siue permittant nauticum fœnus; in hac parte locum non habent, nisi quatenus Canonico iure confirmantur, vel coniunguntur; quia Canonici iuris est de Usuris iudicare, non Ciuilis, quod aliquas vsuras permittit. Deinde in cap. Nauiganti, casus se habuit in hunc modum: Caio nauigaturo, vel ituro ad nundinas emendatum mercium cauit, Titius mutuos dedit pecunias; & quia Caio dum nauigationem, vel iter ad nundinas expedit, periculum pecuniarum magnum subiturus erat; pactum iniit cum Titio, vt toto eo tempore pecuniæ ipsius Titius periculo essent; & propterea vitra promissit daturum se aliquid ipsi Titio ratione oneris periculi que suscepti. Qui contractus in eo cap. nempe, Nauiganti, viurarius censetur. Hoc posito, quaeritur est, An re ve-

ra sit vsurarius iste contractus, ac ut talis damnetur, an vero solum, quia speciem aliquam habeat vsura.

Dubitandum non est, quin Caius cum alio, Verbi gratia, cum Seio, possit ita pacisci: Dum nauigauero, vel iter ad nundinas fecero, pecuniae, quas mutuas accepi à Titio, tuo suscipiantur periculo, & tibi dabo hos, vel illos nummos. Dubitatur modo, an Titius, qui mutuas dedit pecunias, potuerit, sicut Seius, illud periculum subire, & lucrum accipere. Vbi dicendum videtur, potuisse, quia nihil est, quod impediat, ita ut pecuniae, quas Caius dederat mutuas, donec nauigatio, vel iter ad nundinas perfectetur, essent ipsius periculo, quasi inter ipsum, & Caium, sic esset actum. Dum nauigabis, vel iter ad nundinas facies, pecuniae periculo meo erunt, ita ut si perierint, mihi pereant, non tibi: perfecta vero nauigatione, vel itinere ad nundinas, pecuniae tuae erunt periculo, ita ut tibi, non mihi sint periturae. Damnatur ergo tamquam reuera vsurarius contractus, solum quia Titius mutuas dando pecunias, obligauit sibi Caium, ut periculum pecuniarum ipse Titius, non alius susciperet. Ac quemadmodum vsurarius est, qui mutuas dat pecunias alicui eâ conditione, ut in sua officina emat merces iusto pretio, non quidem ratione pretij, quod accipit ex mercibus venditis; sed quia emptorem obligat ad emendum in sua officina: Sic etiam est reuera vsurarius Titius, dans Caio mutuos nummos, eo animo, ut obliget illum ad inpendum secum contractum, quo pecuniae sint periculo ipsius Titij, iustâ mercede à Caio reddita, non quidem quia sui periculi, & oneris iustam mercedem Titius accipiat; sed quia obstringit sibi Caium, ut secum, non cum alio ineat contractum huiusmodi.

Quare interpretatio, & sententia Adriani de sensu capitis Nauiganti, pugnat cum communi omnium Doctorum opinione, quatenus censet Adrianus, in casu illius capitis veram vsuram non contineri, sed speciem vsurae. Deinde, quod sentit Auctor supplementi ad *Summam Pisanam*, eam communi Doctorum opinioni aduersatur, quatenus ait ille, in eo capite damnari, ut verè vsurarium eum, qui mutuum dando, pretium accipit periculi, & oneris suscepti, & non solum quia ratione mutui id sibi acquirit.

Sed Auctor ille supplementi contra aduersarios duo obicit. Primum, quia in eo cap. *Nauiganti* videtur esse declaratum id, quod dubium, & obscurum erat, An scilicet ratione periculi suscepti possit quis, quando mutuum dat, aliquid accipere: certum autem erat id non posse ratione mutui.

Secundum, Pontifex in eo cap. manifestè dicit: Nauiganti, vel eunti ad nundinas, mutuantei certam pecuniae quantitatem, eò quod suscipit in se periculum, recepturam aliquid ultra sortem, vsurarium esse censendum. Ergo reuera est vsurarius, recipiendo pretium, ratione periculi suscepti. Respondeo cum Siluestro, Angelo, Rosella, & Tabienfi, Auctorem supplementi malè intellexisse textum capitis Nauiganti: ibi enim Pontifex reddit causam, quare is, qui mutuum dedit pecuniam, vsurae peccatum admiserit; quia videlicet mutuum dedit eo pacto, ut ipsius periculo, non alterius, pecuniae essent. Non enim voluit Pontifex, eum tamquam vsurarium damnare in recipiendo iusto pretio periculi, & oneris suscepti, sed in mutuo dando sub ea conditione.

Dices, Quomodo is qui mutuum dat, potest iustum pretium accipere, si mutuum ipsius periculo sit? Respondeo, certi iuris esse: Caium nauigaturum, vel iterum ad nundinas cum Seio, vel quolibet alio posse contractum inire, ut pecuniae, quas mutuas accepi à Titio, sint periculo eius; ergo potest Caius eundem facere contractum cum Titio, qui mutuos dat nummos. Nec enim Titius cepit esse detentoris conditionis ob id, quod Caio dedit mutuos nummos: nam sicut Seius, si suo periculo essent pecuniae, obligat se Caio ad reddendas totidem, si fortuito perie-

rint; ita etiam Titius dans Caio suos nummos, & subiens illorum periculum, obligat se Caio ad dandos iterum totidem, si illi fortè perierint. Ergo non est, cur tanti oneris, & periculi suscepti nequeat pretium exigere.

Ex his perspicuum est, nullum vsurae peccatum Titium admittere, mutuas dantem Caio pecunias gratis, & liberaliter, deinde verò Caius sponte sua inire cum ipso Titio contractum, ut sint periculo eius pecuniae datae, iustâ mercede oneris, atque periculi. Ita textum in cap. *Nauiganti*, rectè interpretari sunt cum Ioanne Calderino, & Laurentio, Rodolpho, S. Antoninus, Angelus, Rosella, Siluest. Tabienfis, Couarn. & Cæter. *in locis, quos nos supra retulimus.*

Nonò quaeritur, An fideiusor ratione periculi, cui se committit, & obicit, obligans se ad soluendum creditori pro debitore, vel ad mutuum dandum debitori, ut faciat suo creditori, tuto aliquid accipiat, tamquam pretium oneris, & periculi ab ipso suscepti? Hanc quaestionem commodius, & opportunius nos, cum de fideiusore agemus, pertractabimus.

Decimò quaeritur, An is qui mutuum dat, possit aliquid ultra sortem exigere propter onus, quod sustinet in numeranda pecunia, praefectum minutorum, vel in mensurando tritico, vel in ponderando eo, quod mutuum datur? Maior in 4. distict. 19. *quasi, 21. verso. Tertiusdecimus casus*, affirmat posse. Sed contra est; quia id oneris seu officij est, tam in bonum eius, qui mutuum dat, quam eius qui accipit: quia vniuersum interest, ut mutuum numeretur, mensuretur, vel ponderetur, ne minus reddatur, quam est acceptum: ergo nequit, qui mutuum dat, lucrum exigere.

Accedit, quod hoc onus, & labor intrinsicè habent ipsi mutuo: nequit autem pretium accipi praeter id, quod est sua natura coniunctum cum mutuo. Nam idem iuris est de mutuo, quod de rebus spiritualibus. Quemadmodum enim spiritualia gratis dari, & conferri debent, ac proinde ob laborem, & onus, quae ipsis rebus inuicem sunt, pretium accipi non potest, bene tamen ob laborem, & onus extrinsecum, Verbi gratia, ob sacramentorum administrationem, ob sacrificium diuinum, vel ob sacramentum, non licet per se pretium exigere, ita nec ob laborem intrinsicum, bene tamen ob extrinsecum, qui ad hæc opera accedit, laborem atque molestiam. Ut si quis iter longinquum suscipere, & facere cogatur ob huiusmodi opera facta: eodem modo etiam, quia mutuum gratis dari debet, consequens est, ut ob onus, & laborem extrinsecum in mutuo dando, nihil accipi queat, nisi tantum ob onus, & laborem extrinsecum susceptum.

Intrinsicè autem mutuo contentiunt, ponderare, ac mensurare; extrinsecè verò, si ego, ut tibi mutuum deim, sin aliunde pecunias meas huc importaturus, vel hinc alio transmissurus: hæc enim non sunt absque periculis, laboribus, & impentis extrinsecè accedentibus. Quid si alius, qui nec dat, nec accipit mutuum, numeret pecunias, poterit ne pretium sui laboris accipere? Proculdubio potest, qui locat operam suam ad numerandam pecuniam. Sed ut eorum pretium soluere debet, is ne, qui dat, an qui accipit mutuum? Si mutuum est in bonum vtriusque, utique debet; alioqui is tantum debet, cuius gratia mutuum datur.

Postremò quaeritur, An licet aliquid exigatur ultra sortem, propter periculum, cui ipsum mutuum exponitur, ut propter laborem, & molestiam in mutuo repetendo, & recuperando suscipiendam, & tolerandam. Exemplum pono Caius, cui mutuos nummos Titius dat, non est in soluendo fidelis, vel quia ad inopiam redigi, vel in fugam se dare possit; vel quia ob nimiam potentiam mutuum soluere recusat.

Quæritur, An Titius qui mutuum dat, possit praeter sortem aliquid exigere, tuta conscientia? Quidam recte Medina in *quaestione 38. De Rebus restituentis*, sic firmat posse. At oppositum mihi dicendum videtur,

quia

quia eo ipso, quod mutuum das, eiusmodi periculo tuam subiecit pecuniam, ergo vel debes à mutuo dando abstinere, vel in id discrimen tuos nummos coniecere.

At dies, eiusmodi periculum, laborem, & molestiam ex accidenti, in mutuo repetiri, vitio, & culpa eius qui mutuum accipit, ergo eatenus aliquid potest præter mutuum exigi. Respondeo, si is, cui mutuum datur, talis fuerit, pignus, vel fideiussor est ab eo petendus, non aliquid præter mutuum: nam si in soluendo mutuo fidelis debitor non est, vel mutuum tali debitori deneger, si quis rem suam creditam saluam cupiat, vel tale periculum, laborem, vel molestiam suscipiat, si mutuum pecuniam suam dare velit.

Quibus casibus liceat ex implicito, vel explicito mutuo aliquid exigere.

CAPVT VIII

IN Iure Canonico quidam casus ponuntur, in quibus potest is, qui explicitè, vel tacitè mutuum dat, præter sortem aliquid accipere; qui casus iis qui sequuntur verbis continentur apud Hostiensem in *Summa, titul. De usuris. §. An aliquo casu.* Item apud Sanctum Antoninum *part. 2. titul. 1. cap. 7. §. 3.* Tabiena *Vsur. 1. quest. 10.* Rosellam *Vsur. 1. numer. 18.* Maiorem in *4. dist. 15. quest. 32. conclus. 2. & Artil. Vsur. nu. 21.*

*Funda fideiussor, pro dote, stipendia Cleri,
Venditio, fructus, cui velles iure nocere,
Veniens sub dolo, Pretium post tempora soluens,
Pena nec in fraudem, Lex commissoria, Gratis
Dans scy pompa, plus forte modis datur iuris.*

Explicemus hos Casus sigillatim.

Primus casus est, Quando Ecclesia loco pignoris accipit ab aliquo rem, quam illi nomine, & iure feudi dedit, non pretio vendidit: tunc enim Ecclesia nullo iure compellitur in sortem computare fructus, *cap. 1. de feudis*, & in eo loco Glossa, Innocentius, Hostiensis, Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij. Hoc autem ex ipsa natura feudi existit, vt docent Hostiensis, & Panormitanus, hisque posterior Angelus in *voce Feudum. num. 37.* Siluester *eodem voce, quest. 29.* & Sotus *lib. 6. de iustit. quest. 1. artic. 2.* Gabriel in *4. dist. 15. quest. 3. conclus. 4. casu 2.* Maior eod. *lib. 6. dist. qu. 31. conclus. 2.* Rosella *Vsur. 1. numer. 18.* Nam directum dominium rei in feudum date, manet penes eum qui dedit: ergo quando vnde dominium ad eum redit, consolidatur directum dominium cum vtili, quemadmodum vtilis fructus cum proprietate, cum ad proprium dominium reuertitur, *Instit. De usufructu. §. Cum autem finitus fuerit.* Henricus Halia in *tract. De contractib. part. 1. cap. 38. & 39.* vt refert Gabriel loco citato dixit, hoc non vi, & natura feudi provenire, sed quia Ecclesia ab initio rem dedit in feudum, sub ea conditione. Sed verior est communis prædicta sententia. Quare is, qui in feudum rem accepit, interim immunus est, & liber ab onere, & obligatione qua erat domino obstrictus. Vnde sit, vt hoc ius locum etiam habet in laico, qui alteri rem nomine, & iure feudi tradidit. Falsum est, quod in eo cap. dicit Glossa, id esse permissum gratia Ecclesie: nam Ecclesia non permittit usuras, cum ee naturali, & diuino Iure damnentur. Et Glossam Ang. Siluest. Sotus, & alij hac in parte merito reprehendunt. Quid si Feudatarius vellet Ecclesie insensuire, vt fructus computentur in sortem? Glossa eo in loco respondet, eum audiendum non esse. Nihilominus tamen ait Panormitanus, consensu domini expresso, vel tacito id posse feudatarium habere.

Instit. Moral. Pars 3.

Quæres, an idem iuris sit de re, cuius quis vsum fructum habet, & de re similiter iure emphyteotico data? Hostiens. & Ioannes Andreas in eo cap. respondent, non esse idem iuris, aut saltem dubium esse, & ideo declaratione Summi Pontificis indigere, quia multo, ac longè plus oneris sustinet emphyteota, vel fructuarius, quam feudatarius. At Angelus, & Siluester, idem iuris esse contendunt: & hoc probabilius videtur. Si tamen res in feudum, vel in emphyteosim data, melior facta sit opera, & diligentia eius, qui accepit, ex ea parte fructus debent in sortem computari, vt ait Sotus, & Gabriel *locis citatis.*

Secundus casus est, Quando fideiussor pro debitore compellitur creditori soluere, & ideo si pecunias mutuas accipiat ad soluendum creditori, usuras promittit, ac soluit; tunc potest repetere à debitore non solum mutuum, quod soluit, sed etiam usuras promissas, & solutas, vt se feruet in demnem. Ita in *cap. 1. & 2. De fideiussorib.* & Ioannes Andreas in *cap. Dammum, de regul. iur. in Sexto*, Abbas, & alij in *cap. 1. de fideiuss.* Si fideiussor, inquit, soluit usuras sponte sua, non repetat eas, quia sibi imputare debet, quod soluerit. Idem etiam iuris esse dicunt, si mutus soluit, sed nihil opposuit: at si soluit inuitus, & exceptionem opposuit, ius habet repetendi. Sed illi Auctores loquuntur de iure repetendi coram Iudice. Atqui, teste Angelo, in *verbo fideiussor, numer. 10.* secundum Theologos in foro conscientie, potest repetere, quando promissis se soluturum usuras; quia alteri creditori suo satisfacere nequit, nisi mutuum accipiendo, & usuras promittendo. Vtrum verò fideiussor, ob officium, quod facit gratia debitoris, possit mercedem exigere, planum faciam, cum de fideiussore tractabo.

Sed quid de eo, qui vt Caio centum mutua daret, à Seio ea mutua accepit, vt usuras promittens, ac soluens: poteritne à Caio repetere, tum illa centum, tum usuras, quas se daturum promissit? Respondet Monaldus, non posse usuras repetere, nisi eas soluerit, aut promiserit mandato, consensu, vel nomine Caij: quoniam si suo nomine promissit, aut soluit, rem suam, non Caij vtiliter gessit. Ceterum Angelus *usura. 1. numer. 22.* Siluester *usura. 1. quest. 20.* sequuntur Archidiaconum in *cap. Vsur. est. 1. 4. quest. 3.* & Ioannem Andream & Ancharanum in *cap. 1. de Vsur. in Sexto* affirmant, eum posse, si fuerit rogatus ab amico indigente pecuniis, ac vt se indemnem feruet; quia pecuniis etiam ipse indiget. Idem sentere Cardinalis, & Ioannes Anania in *capit. vltim. de Vsur.*

Tertius casus est, Quando maritus recipit fundum, vel domum loco dotis sibi promissa, & non soluta: tunc enim non cogitur computare in sortem fructus ex illo fundo, domove perceptos. *cap. Salubritur, De v. sur.* De hoc casu latius, cum de pignoribus egero. In præsentem satis sit dicere, hoc ideo esse licitum, quia maritus eos fructus percipit, nec computat in sortem ratione eius, quod sua interest. Nam eius est uxorem alere, matrimonij onera sustinere, & propter hæc dos ipsi debetur.

Ergo quamdiu non soluitur fundus, vel domus ei datur, quæ quotannis tantumdem ei possit reddere, quantum fuisset ex dote percepturus. Vnde sit, vt si maritus uxorem non alat, vel sponte sua dotis solutionem ad tempus expectet, vel plures fructus ex ea re quotannis percipiat, quam ex dote sibi data colligeret, in sortem computare debeat. De hoc latius, cum de pignoribus agetur: de quo Siluester *usura 3.* Angelus *usura 1.* Rosella *Vsur. 1. numero vigesimo tertio.* Sotus *lib. 6. de iustit. qua. ar. 2. prope finem.*

Quartus casus, Quando Clericus, cui data est res Ecclesie, ex qua sui beneficii fructus percipiat, per vim à laico eam re spoliat; postea si eam loco pignoris accipit, non cogitur fructus in sortem computare, *cap. 1. & cap. Conquestus. de v. sur.* Similis casus est in *cap. vltim. De decimis.* Angelus *usura. 1. numero decimo tertio.* Rosella *Vsur. 1. numer. 29.* Siluester *Vsur. 3. quest. 10.* Et idem

A a 2

iuris